

## Ανάλυση στα γεγονότα

**Ίδρυσε κι εσύ ένα πανεπιστήμιο. Μπορείς...**

*Κομματάρχης, δεσπότης, δημοτικός άρχοντας κ.ά.*

**Του ΣΤΕΛΙΟΥ ΧΙΩΤΑΚΗ(\*)**

Η απάντηση στο ερώτημα για την ίδρυση ιδιωτικών-μη κερδοσκοπικών πανεπιστημίων δεν μπορεί να είναι μονολεκτική, ούτε χωράει στη μονοκοντυλιά της ολικής άρνησης ή κατάφασης. Αν θα 'πρεπε, ωστόσο, να προχωρήσω σε μια σύντομη και γενικόλογη διατύπωση, θα 'λεγα απλώς ότι το δημόσιο πανεπιστήμιο οφείλουμε, με όλες μας τις δυνάμεις (επιστημονικές, υλικές, ηθικές), να στηρίξουμε όλοι μας, δηλαδή η Πολιτεία, οι διδάσκοντες, οι φοιτητές, οι πολίτες. Σ' αυτό το πλαίσιο, η ίδρυση ή η μη ίδρυση ιδιωτικών ανώτατων ιδρυμάτων φαίνεται ν' αποκτά πολύ μικρότερη σημασία.

Κανονικά, αν ζούσαμε σε μια χώρα όπου οι θεσμικοί κανόνες ισχύουν και τηρούνται, χωρίς εξαιρέσεις, τότε σχεδόν καθόλου δεν θα έπρεπε να φοβόμαστε την πιθανότητα ίδρυσης μεμονωμένων ιδιωτικών Ανώτατων Σχολών, στο πλαίσιο της πλήρους κυριαρχίας των δημόσιων πανεπιστημίων. Μεμονωμένες Ανώτατες Σχολές, ιδιωτικού δικαίου υπάρχουν στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, χωρίς να έχουν υπονομεύσει το κυρίαρχο πρότυπο των δημόσιων πανεπιστημίων. Και στην Ελλάδα θα μπορούσαν να αναγνωριστούν ως Ανώτατες Σχολές -δηλαδή να ενταχθούν σε ένα πλαίσιο αυστηρών κανόνων και προδιαγραφών, εφάμιλλο των δημοσίων πανεπιστημίων, ορισμένα από τα ξένα κολλέγια, τα οποία ούτως ή άλλως λειτουργούν και, αναπόφευκτα, πολύ γρήγορα θα αναγνωριστούν τα πτυχία τους. Στο ίδιο πνεύμα και στο πλαίσιο της απόλυτης κυριαρχίας των δημόσιων πανεπιστημίων και των κανόνων που τα διέπουν, θα μπορούσε να συζητηθεί ίσως ακόμη και η ίδρυση μεμονωμένων Ανώτατων Σχολών, πιθανόν αγγλόφωνων, για να προσελκύσουν επενδύσεις και, ιδιαίτερα ξένους φοιτητές. Θα μπορούσαμε να δούμε ρεαλιστικότερα και χωρίς ταμπού το θέμα αυτό, σταθμίζοντας ψύχραιμα τα υπέρ και τα κατά, τη στιγμή που ακόμη και νεοφερμένα κράτη-μέλη στην Ευρωπαϊκή Ένωση το αντιμετωπίζουν σύμφωνα με το συμφέρον τους, με οικονομικούς και επιστημονικούς όρους.

Και όμως! Στις συνθήκες που επικρατούν σήμερα στην Ελλάδα, είναι δικαιολογημένος ο φόβος ότι, παρά την υποστήριξη της κυριαρχίας του δημόσιου πανεπιστημίου από όλα τα κόμματα, η παραπάνω δυνατότητα αποτελεί για μας μάλλον ουτοπία, μια και στη χώρα μας δεν υπάρχουν ή δεν τηρούνται πάντα (ή συχνότερα από ό,τι αλλού) οι διαδικασίες νόμιμης λειτουργίας και ισονομίας. Η ελεύθερη ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων θα μπορούσε να έχει περισσότερο αρνητικές, παρά θετικές συνέπειες. Δεν φοβάμαι ότι μεμονωμένες Ανώτατες Σχολές, ιδιωτικού δικαίου, θα μπορούσαν, αυτές καθεαυτές, να υπονομεύσουν το κυρίαρχο δημόσιο πανεπιστήμιο. Αντίθετα, στο πλαίσιο της υφιστάμενης σύγχυσης ανάμεσα στη δημόσια και την ιδιωτική σφαίρα, με τρομάζουν οι πρακτικές συναλλαγής και διαπλοκής που γίνονται μεταξύ δημόσιων φορέων και ιδιωτικών συμφερόντων ή ισχυρών προσώπων-οικογενειών.

Εφόσον εξακολουθεί να υφίσταται η ίδια σύγχυση ανάμεσα στη δημόσια και την ιδιωτική σφαίρα και, συνακόλουθα, η επιλεκτική τήρηση θεσμικών κανόνων, τότε είναι αρκετά βέβαιο ότι με τις σχεδιαζόμενες παρεμβάσεις στις παραγράφους 5, 6, 7 και 8 του άρθρου 16 για την ίδρυση και ιδιωτικών-μη κερδοσκοπικών πανεπιστημίων, στην πραγματικότητα, θα δημιουργηθεί, μάλλον, ένα χάος από «εκπαιδευτικά παραμάγαζα» που θα αποτελούν «κακέκτυπα των πανεπιστημίων», προσφέροντας χαμηλής ποιότητας σπουδές και πτυχία χωρίς αντίκρισμα. Στην ιστορία των πανεπιστημίων, στο μυαλό μου έρχονται οι περίφημοι *Doctores Bulati*, αυτοί που έπαιρναν τον τίτλο τους, χωρίς ουσιαστικές σπουδές, απλώς με τη βούλα του Πάπα, σε περασμένους αιώνες.

Τι άλλο μπορεί να προκύψει, για παράδειγμα, από την προσδοκία ότι πανεπιστήμια θα μπορούν να ιδρύουν οι δήμοι, οι νομαρχίες, τα ΙΕΚ, η Εκκλησία κι άλλοι φορείς; Οι ίδιοι άνθρωποι που αναγνωρίζουν, εύστοχα, ότι οι δήμοι και οι νομαρχίες δεν μπορούν να έχουν δικές τους ορθολογικές επιχειρήσεις, έρχονται να υποσχεθούν στους έντονα προσωποκεντρικούς αυτούς οργανισμούς δικά τους πανεπιστήμια, ιδιωτικού δικαίου, χωρίς να βλέπουν τη μεγάλη αντίφαση! Δηλαδή, ενώ, για παράδειγμα, δεν θεωρούνται οι δήμοι κατάλληλοι να αναλάβουν την αποτελεσματική και κερδοφόρα λειτουργία ενός κυλικείου (λόγω ευνοιοκρατίας κ.ά.), εν τούτοις θα θεωρούνται ικανοί για να τους ανατίθενται η ίδρυση, η στελέχωση και η λειτουργία Ανώτατων Εκπαιδευτικών Τμημάτων, ιδιωτικού δικαίου! Αν αφεθούμε να παρασυρθούμε από παρόμοια συνθήματα, τότε η αρκετά αμαρτωλή πρακτική των τελευταίων δεκαετιών «κάθε πόλη και πανεπιστήμιο», θα τείνει να προσλάβει πολύ πιο εκτεταμένες αρνητικές παρενέργειες.

Από τη σκοπιά αυτή, οι, πράγματι, απαραίτητες αλλαγές στην Ανώτατη Εκπαίδευση θα έπρεπε, νομίζω, να αρχίζουν από το υφιστάμενο δημόσιο πανεπιστήμιο -όχι αντίστροφα. Μεταξύ άλλων, το δημόσιο πανεπιστήμιο χρειάζεται επειγόντως:

α) Επαρκή και τακτική χρηματοδότηση και, συνακόλουθα, ανεξαρτητοποίηση από ιδιωτικά συμφέροντα. Η κάλυψη των αναγκών του είναι το πρώτο βήμα. Για παράδειγμα, δεν είναι δυνατόν να μιλάμε θεωρητικά για προστασία του ασύλου, τη στιγμή που δεν υπάρχουν φύλακες.

β) Αποκομματικοποίηση και όχι απλώς μετάθεση ευθυνών μόνο στους πρυτάνεις και τους πανεπιστημιακούς. Δεν είναι εντελώς άσχετη με την πραγματικότητα η φήμη για πράσινα, μπλε κι άλλα πανεπιστημιακά τμήματα.

γ) Αυστηρή τήρηση των διαδικασιών νομιμότητας, ισονομίας, αξιολόγησης και αποτελεσματικότητας. Ποιος πανεπιστημιακός θα έλεγε όχι σε μια δίκαιη και ουσιαστική αξιολόγηση του ούτως ή άλλως βαρύτατου ερευνητικού και διδακτικού έργου που κάθε τμήμα οφείλει να διεκπεραιώσει;

δ) Διαρκή εκσυγχρονισμό και ανανέωση των ανώτατων σπουδών σύμφωνα με τα νέα δεδομένα και, ακόμη, προετοιμασία μετάβασης των πτυχιούχων στον κόσμο της εργασίας. Βέβαια, δεν εξαντλείται εδώ ο σκοπός της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης.

Ομως, το πανεπιστήμιο μπορεί να ανταποκριθεί στον ρόλο του μόνον εφόσον υπάρχει, παράλληλα, μια σοβαρή και καλά χρηματοδοτούμενη επαγγελματική εκπαίδευση για όσους στρέφονται προς τα μάλλον πρακτικά επαγγέλματα. Η άσκηση του δικαιώματος στην εκπαίδευση δεν επιτρέπεται να καταργήσει τον διπλό ή εναλλακτικό δρόμο α) της επαγγελματικής και β) της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, υποβαθμίζοντας και συρρικνώνοντας συνεχώς την πρώτη, και μετατρέποντας τη δεύτερη σε ακαδημαϊκό μονόδρομο.

Οσο γοητευτικές κι αν φαίνονται οι πανεπιστημιακές σπουδές για την ελληνική οικογένεια, είναι αναντίρρητο γεγονός ότι δεν μπορούν να γίνουν όλοι δικηγόροι, μηχανικοί, γιατροί, εκπαιδευτικοί, χημικοί. Βέβαια, όπως είναι γνωστόν, η αγορά τείνει, μάλλον, στο να εξισορροπεί τα πράγματα, αμείβοντας, συχνά καλύτερα, όσους ασχολούνται με τεχνικές-χειρωνακτικές εργασίες. Στη βάση αυτή, δεν θα έπρεπε να μονοπωλούνται σήμερα τα μορφωτικά αγαθά μόνον απ' όσους κατευθύνονται στο πανεπιστήμιο. Η μονοπώληση αυτή, στο πλαίσιο ενός ξεπερασμένου ακαδημαϊκού μονόδρομου, καταστρέφει τη Μέση Εκπαίδευση και επιβαρύνει, αναπόφευκτα, το Πανεπιστήμιο με στόχους που, εκ των πραγμάτων, δεν είναι εφικτοί.

Για να στηρίξει το δημόσιο πανεπιστήμιο, η Πολιτεία οφείλει να παρέχει, επίσης, στους νέους καλού επιπέδου σπουδές στη Μέση Εκπαίδευση και συγχρόνως αξιοπρεπείς εναλλακτικές διεξόδους μέσω και της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Δεν προσφέρει λύσεις στη νεολαία της, παραμένοντας κακή μητριά της επαγγελματικής εκπαίδευσης και ευνοώντας μονόπλευρα τη δημιουργία ιδιωτικών Ανώτατων Σχολών, με αμφίβολους στόχους και αμφίβολη διοίκηση και στελέχωση. Αναρωτιέμαι μήπως μια τέτοια πρόταση, στην Ελλάδα ζούμε, λειτουργήσει για κάθε κομματάρχη, κάθε δημοτικό ή εκκλησιαστικό άρχοντα προτρεπτικά και προς την κατεύθυνση: **ΙΔΡΥΣΕ ΚΙ ΕΣΥ ΤΟ ΔΙΚΟ ΣΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ! ΜΠΟΡΕΙΣ!**

\* Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Κρήτης